

Passend onderwijs zonder

Oké, ik kom ermee voor de draad. De hele discussie over alle diagnoses en etiketten die nodig zijn om het best passende onderwijs en de beste begeleiding en zorg te krijgen, stuit me tegen de borst. Diagnoses zijn uitermate functioneel voor het inzichtelijk maken van ontwikkelpunten en voor het verkrijgen van toegang tot begeleiding of hulp. Echter, misdiagnoses en dubbele of meervoudige etikettering komen veel voor en zorgen voor allerlei ellende. Etiketten kunnen onze kinderen – zeker in de middelbare-schoolleeftijd en bij hoge intelligentie – zowel helpen als stigmatiseren.

door Monique J. van Eijkelenburg

In dit artikel wil ik een andere denklijn met jullie delen, die in onze eigen situatie erg geholpen heeft. Ik ben de moeder van Robin, die in *Trouw* stond in september 2014: 'Knokken om hoogbegaafd kind [met Asperger en] dyslexie door vwo te loodsen'.¹ In december 2014 is met Robin een YouTube-filmpje gemaakt in het kader van 'Vanuit Autisme Bekeken'.² Mijn zoon heeft sinds twee jaar geen diagnose Asperger meer, maar alleen nog dyslexie. Het artikel 'Gierzwaluwen', over jongeren met een disharmonisch profiel, in *Gifted nr. 1* (september 2013) was ook van mijn hand. Sindsdien is er enorm veel gebeurd.

Variabel diplomaniveau

Staatssecretaris Sander Dekker van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is, samen met Paul Rosenmöller van de VO-raad, nu de mogelijkheden aan het verkennen om te komen tot variabele diplomering op havo/vwo-niveau. Wat fijn dat er een erkenning is voor het disharmonische leren!

niet primair de belangen van de jongen (en de maatschappelijke en economische belangen op de langere termijn!) voorop, maar het bestaande onderwijssysteem, de bureaucratie en het economisch belang van gelijke alfa- en bèta-intelligentie en van talenkennis bij bèta's voor export en het topsectorenbeleid (zoals steeds verwoord door minister Bussemaker).³

Snel door naar de universiteit

De reden waarom ik de omweg via de havo naar de universiteit geen goed idee vind voor bepaalde hoogbegaafde jongeren, is dat je ze daarmee kunt demotiveren en kunt omvormen tot onderpresteerder of onzeker kind. Niet altijd – en dat is een understatement – passen deze jongeren optimaal in de klas. In de puberteit kunnen jongeren keihard zijn tegen elkaar. Tieners met een hoge bèta-intelligentie en beperkingen op andere gebieden zijn vaak inhoudelijk georiënteerd. Mijn bewering is dat zij (én de maatschappij) beter af zijn als ze zo snel mogelijk doorstromen naar het voor

Voor alle betrokkenen bij (passend) onderwijs: hoe kun je zonder gebruikmaking van etiketjes toch de ontwikkelingsdoelen voor iedere jongere bereiken?

Hierbij roep ik ertoe op niet de kans te missen om dan juist wel het vwo-niveau als uitgangspunt te nemen in gevallen van hoge (bèta-)intelligentie, en dus niet havo als uitgangspunt vanwege de lagere taalvaardigheid/dyslexie, met een paar vakken op vwo-niveau. Ik pleit daar enorm voor, en ik ben diep teleurgesteld in – en verontwaardigd over – de uitspraak van het College voor de Rechten van de Mens in april 2015. Dat stelde

hen hoogste onderwijs. Dus niet via de omweg van de havo door naar vwo en dan pas naar de universiteit, of van havo naar hbo. Liever wil je dat ze hun bijzondere talenten, vaak op bèta-gebied, op het hoogste niveau kunnen verwerklijken. Daar komt bij dat dergelijke kinderen vaak minder handig zijn met hun handen. En onze samenleving en economie hebben hoge theoretische (bèta-)intelligentie juist hard nodig!

etiketten maar met inzicht

Foto: Werry Crone

Mijn zoon Robin (18 jaar) haalt inmiddels op de universiteit het ene mooie cijfer na het andere in zijn dubbele bèta-studie. Hij krijgt ze niet cadeau, maar werkt er hard en gefocust voor. Wat geweldig is het om als moeder te ervaren dat je kind gelukkig is in het onderwijs, en dat hij zich zo goed invoegt tussen de andere studenten! Hij heeft er gewoon zijn eigen plek. Geen discussie.

De innerlijke erkenning dat ik het niet mis had in al die ingewikkelde gesprekken tijdens zijn vooropleidingen, voelt onwennig en fijn tegelijkertijd. Nog steeds durf ik er niet helemaal op te vertrouwen, maar het loslaten is begonnen en maakt plaats voor ontluikend dieper vertrouwen. Wat heb ik mijn nek uitgestoken om voor hem te pleiten! Vaak was ik zelf ook degene die in gedachten de tegenwerpingen al bedacht en weer weerlegde. En wat ben ik blij dat we hebben doorgezet!

Persoonlijkheidsanalyse

We hebben de afgelopen tijd veel steun gekregen naar aanleiding van de publicaties, maar zijn ook royaal met pek en veren besmeurd. Dit kon toch niet waar zijn? De diagnose klopte vast niet. En hoezo 'hoogbegaafd', als je niet in alles hoogbegaafd bent? Maar weet je? Eigenlijk maakt het me allemaal niet meer uit. Inmiddels heb ik met een aantal moeders van 'speciaal begaafde' kinderen die allemaal hun eigen strijd voeren, introductiewerkshops gedaan met de persoonlijkheidsanalyses van Insights Discovery en oefenen we complexe gesprekken.

Insights Discovery is een nog onbekend en dus ook niet erkend en zeker niet betaald instrument in 'onze' kringen van speciale jongeren en hun ouders. Onder trainers is dit zo ongeveer een no-gogebied. En toch zet ik maar weer door. Voorzichtig, eigenwijs en weloverwogen. Want toen mijn zoon zestien was heeft hij de professionele Insights-analyse ingevuld. (Eerder invullen wordt afgeraden.) Ik zelf had dat ook al gedaan. Qua persoonlijkheidsanalyse staan mijn zoon en ik als types loodrecht tegenover elkaar. Hij is vrijwel maximaal blauw en een beetje van de rest, dus heeeeel analytisch. Ik vooral geel/rood, dus een motivator/inspirator op en top. Vanuit het feedbackmodel bereidde ik alle moeilijke gesprekken op school en met begeleiders voor. Mijn zoon begeleid ik al zeker tien jaar intensief vanuit dit kleurendenken. Wat een geluk en



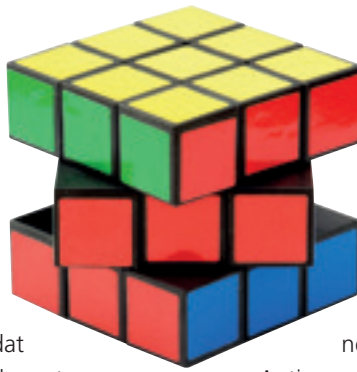
Monique J. van Eijkelenburg is moeder, lobbyist, geaccrediteerd trainer Insights Discovery, bestuurslid van de St. Autipassend Onderwijs Utrecht en verbonden aan HeartManagement voor teameffectiviteit en leiderschap. @zorgzaamwerkDjump

een voorrecht dat ik hierin al geaccrediteerd was voordat er überhaupt bij mijn zoon over diagnoses werd gesproken!

Manieren van communiceren

Wat gebeurt er met hoogsensitieve (hoog-)begaafde kinderen die hun eigen manier hebben om met prikkels om te gaan? Zij bouwen eerder stress op dan anderen, omdat zij zeer veel waarnemen, aanvoelen en begrijpen. En omdat hun denken soms 'op hol' gaat. Inmiddels is uit onderzoek voldoende gebleken⁴ dat ook mensen met Asperger en andere vormen van autisme vaak zeer empathisch/invoelend zijn. Dat wisten wij ouders allang natuurlijk, maar het is fijn dat het is bevestigd. Mensen die er niet zelf mee te maken hebben, kunnen wijzer worden van dit onderzoek. Door niet meteen te oordelen, maar eerst te onderzoeken en te vragen.

Via Insights kan ik mijn zoon goed uitleggen hoe de interactie met diverse soorten mensen verloopt. Hoe je je communicatie zo kunt opbouwen dat er verbinding kan ontstaan met alle types mens waarmee je te maken krijgt. Zo is samenwerking met achterblijvende studenten nu nog wel eens een issue. 'Afspraak is afspraak'



is een typisch 'blauwe' manier van denken. Wat zou de wereld er anders uitzien als het echt zo werkte. Hoe krijg je iemand in beweging bij wie afspraak geen afspraak is en van wie je toch afhankelijk bent? Hoe bouw je je argumentatie op langs de kleuren van de diverse persoonlijkheden, zodat er altijd argumenten zijn die je gesprekspartners raken en activeren? Hoe herken je stressgedrag, en welke acties onderneem je dan om de ander te helpen uit die stress te komen en te gaan meewerken? Hoe goed ken je jezelf eigenlijk, en wat zijn je eigen blinde vlekken? En wat zijn de blinde vlekken van je kind en van je gesprekspartners in een neurodiverse samenleving?

Wil je de leeromgeving van je middelbare-schoolkind beïnvloeden ten gunste van zijn of haar ontwikkeldoelen, dan geef ik je in overweging om eerst deze kennis bij jezelf te ontwikkelen. Niet zo maar wat gokken, maar echt wetenschappelijk verantwoord meten. Meten is weten. Gokken blijft amateurswerk en risicovol. De kracht zit 'm in de details, die kunnen hinderen of versterken. De ontwikkeling van een mens is van groot belang en gaat de hele levensloop door. Investeren hierin – in tijd, aandacht en geld – kan enorm helpen. Niet oordelen over situaties of cynisch en verbitterd worden, maar aan de slag gaan en mildheid en tact inbrengen, doorspekt met uithoudingsvermogen, een vergrote weerbaarheid, energie en *soft power*.

Verdere mogelijkheden

Wat zou ik graag zien dat er in het kader van (passend) onderwijs, hoogbegaafdheidsonderzoek en thuiszittersaanpak een gefinancierde pilot zou worden opgezet vanuit de werk- en denkwijze van Insight Discovery bij speciaal begaafde jongeren vanaf 16 jaar en hun ouders/verzorgers en hun docenten. Het zou in eerste instantie bijvoorbeeld kunnen gaan om tien jongeren en hun kring van invloed.

En wat zou ik graag zien dat er bij mijn zoon een twee-

de hersenscan zou worden gedaan, zoals zes jaar terug bij het UMC, om aan te tonen hoe de samenwerking tussen zijn linker en rechter hersenhelft onder invloed van alle oefening daadwerkelijk is verbeterd. Ik geloof helemaal niet in wat in de campagne van de Nederlandse Vereniging voor

Autisme generiek gezegd wordt: dat je niet van autisme af komt, maar er wel mee kunt leren leven. Ik verwacht dat dat per kind zal verschillen, zeker bij hoge intelligentie! Ik zie de eigenschappen van autisme op een schaal, waarbij je je eigenschappen zo kunt ontwikkelen dat je je op die schaal zo verbetert dat je de grens van de ja/nee-diagnose over gaat. Sommige eigenschappen en bepaald gedrag verdwijnen helemaal, en sommige eigenschappen worden milder en krijgen een makkelijker hanteerbare vorm.

Veel te veel hoogintelligente jongeren hebben ook depressieve gedachten. Dat raadt je de koekoek, met een dergelijk stigma en een maatschappij die het maar moeilijk heeft met autonome, kritische en zeer zuiver waarnemende denkers! Volgens mij is het zeker mogelijk om, à la Martine Delfos, de sociale-ontwikkelingsachterstand in te lopen in regenboogleeftijd.

En als je weet waar je staat in de Insights-kleuren en wat je te ontwikkelen hebt, dan kun je nog beter met elkaar aan de slag. Respectvol. Liefdevol. Zo kun je voorkomen dat je slechte dag onder druk van overbelasting doorslaat naar een superslechte dag met internaliserend gedrag, met allerlei verslavingen of met uitpattingen van ongewenst gedrag. En daarbij: je leren verbinden met andersdenkenden. Bij hoge intelligentie zul je vaak 'omlaag' moeten, zonder te oordelen. Keuzes maken, ja, maar niet in eenzaamheid, maar je verbinden, je verwonderen en je aan elkaar verrijken.

Blijven trekken

De reden waarom ik er maar steeds aan blijf trekken, als een Rupsje Nooitgenoeg, is omdat het mij mateeloos ergert dat dit kabinet er systematisch voor kiest om (hoog)begaafde kinderen met 'een vorm van x' in opleiding en mogelijkheden te downsizen, in plaats van ze de hun rechtens toekomstige serieuze plek en dito begeleiding te geven. Alsof er in onze economie geen plaats is voor deze (soms disharmonische) eigenschappen. Hoe blij moet ik dan zijn met een bedrijf als Microsoft, dat in een advertentie juist 'ons soort mensen' oproept om te solliciteren vanwege de speciale talenten?

En hoe hard moeten we er nog aan trekken voordat ons onderwijs eens echt om gaat? Tot dat lukt, trekken we er bij de jongeren en ouders aan om zich via eigen ontwikkeling en verbindingstechnieken te 'wapenen' om de strijd met andersdenkenden aan te gaan. Wie trekt er mee? ■

Bronnen

- 1 <http://www.trouw.nl/tr/nl/4556/Onderwijs/article/detail/3742272/2014/09/07/Knokken-om-hoogbegaafd-kind-door-vwo-te-loodsen.dhtml>
- 2 <https://www.youtube.com/watch?v=hF8c1Ro2Ogw> (zoek op YouTube naar: Monique van Eijkelenburg en haar zoon Robin)
- 3 Zie <http://www.autipassendonderwijsrecht.nl/nieuws/gemistekansutrechtswomagoverbelastejongendwingentotaanwezigheid>
- 4 <http://www.autisme.nl/autisme-nieuws/april-2015/kinderen-met-ass-zijn-wél-empathisch.aspx>